

**Zlatan Meškić/Darko Samardžić, Pravo Evropske unije I
(TDP, Sarajevo, Deutsche Gesellschaft fur Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, Otvoreni Regionalni Fond za
Jugoistočnu Evropu – Pravna reforma, Sarajevo, 2012.)**

Pitanje integracije evropskih država izaziva već preko šezdeset godina pravnu znatiželju evropskih i svjetskih pravnih stručnjaka i naučnika, kako zbog problematike pravne kvalifikacije Evropske unije kao supranacionalne organizacije, tako i zbog utjecaja koji je Evropska unija ostvarila na nacionalne pravne poretke država članica, ali i utjecaju koji već sada ostvaruje na Bosnu i Hercegovinu i države regiona u procesu približavanja pristupanju EU. Stoga se pokazala opravdanim potreba za udžbenikom o osnovnim pitanjima prava Evropske unije koji će, temeljeći se na pravnoj dogmatici njemačkog govornog područja, na nešto drugačiji način prikazati i približiti ovu pravnu oblast ne samo studentima, nego i pravnim stručnjacima i naučnicima zainteresovanim za problematiku evropskih integracija.

Na preko 450 strana prvog izdanja udžbenika, autori su, primjenjujući stil pisanja prilagođen, prije svega, razumijevanju studenata prava, sveobuhvatno prikazali osnovne institute pravne tečevine EU, posvećujući posebnu pažnju pravnim posljedicama stupanja na snagu Lisabonskog sporazuma. Strukturalno, udžbenik je podijeljen na šest tematskih cjelina, u kojima se izlažu pitanja osnovnih karakteristika Evropske unije, njenih organa, nadležnosti i specifičnostima pravnih izvora, u nastavku obrazlažući specifičnosti pojma evropskog građanstva, posvećujući značajan prostor u trećem dijelu pitanjima unutrašnjeg tržišta, uz logičan slijed ispitivanja problematike odgovornosti za štetu EU i država članica u četvrtom dijelu udžbenika, pitanjima sudske nadležnosti u petom dijelu, te, u konačnici, pitanju pristupanja Evropskoj uniji u šestom dijelu knjige.

Sistematičnost i razumljiv jezik udžbenika su bili imperativi za olakšavanje i ubrzavanje procesa upoznavanja sa Evropskom unijom i specifičnostima njene pravne tekovine za sve zainteresovane osobe. Na tom tragu i s tim ciljem, prvi dio udžbenika je posvećen nastanku i genezi EU koja je značajna za razumijevanje

cjelokupnog procesa integracije, kao i tumačenja i primjene Prava EU. Uvažavajući okolnost da je shvatanje demokratskog legitimiteta EU i političke kulture moguće samo uz razumijevanje historije razvoja EU, prvi dio prikazuje, na obuhvatan i metodičan način, pitanja nastanka Evropske unije, opštih pravnih načela u primarnom pravu, kao i nadležnosti EU koje odlučujuće doprinose rasvjetljavanju pitanja federalnog karaktera Evropske unije sa svim pripadajućim specifičnostima, prije svega nepostojanja jasnih granica između nacionalnih i nadnacionalnih nadležnosti. Osim navedenog, prikazana je i hijerarhijska struktura pravnih izvora, počevši sa primarnim pravom, te općim pravnim načelima, međunarodnim javnim pravom, nakon čega je obrađeno i sekundarno pravo EU. Treba napomenuti da je, strukturalno, praksa Suda EU svrstana u sekundarno pravo, jer je stvaraju organi EU na temelju ovlasti uspostavljenih primarnim pravom.

Drugi dio tretira, još uvijek delikatan, odnos između EU i pojedinaca u smislu razmatranja uspostave i sadržine evropskog građanstva, kao akcesornog državljanstva. Ova problematika je obogaćena razmatranjima o zaštiti osnovnih prava unutar EU, uključujući trostruki pravni osnov za zaštitu, nadležnost, kao i moguća strukturu, te ispitivanje takvih prava.

U trećem dijelu je obrađeno unutrašnje tržište, koje čini srž evropskih integracija i osnov za povezivanje i jačanje integrativnih procesa u drugim oblastima, čime se uslovio i jedinstven razvoj EU, kao supranacionalne organizacije *sui generis*. Osnovne slobode i njihov zajednički sistem je elaboriran u kontekstu područja primjene, sadržaja, kao i opravdanja ometanja osnovnih sloboda. U nastavku su detaljnije izučene pojedine slobode, uvažavajući prethodno predstavljene metodologije. U okviru istog dijela je razmatrano i pravo konkurencije, polazeći od stvarnog područja primjene relevantnih odredbi Ugovora o funkcionisanju EU, preko specifičnih uslova za restriktivno ponašanje i uslova za zloupotrebu dominantnog položaja na tržištu. Ovaj dio je zaokružen sa materijom državne pomoći i pravom javnih nabavki.

Četvrti dio je posvećen odgovornosti za štetu koja je predstavljena, s jedne strane, kao ugovorna i vanugovorna odgovornost EU za štetu nastala povredom Prava EU, a s druge strane, kao odgovornost država članica za štetu uzrokovanu nedovoljnom implementacijom direktiva, te povredom neposredno primjenjivog Prava EU. Na ovaj način, ukazano je na potrebu da se zaštita prava pojedinaca, zagarantovanih Pravom EU, osigura na jednak i potpun način, bez obzira da li je štetu prouzrokovala EU ili država članica.

Izuzetno važna uloga Suda EU u funkciji vladavine prava, predstavljena je u petom dijelu kroz sistem pravne zaštite, polazeći od podjele nadležnosti unutar

Suda EU do detaljnog predstavljanja najvažnijih postupaka koji se vode pred istim Sudom, uz praktično i korisno uputstvo za pronalazak odluka Suda EU. Problematika pristupanja EU, aktualna za Bosnu i Hercegovinu i ostale zemlje iz regiona, izuzev R Hrvatske, predstavljen je u završnom, šestom dijelu knjige.

Praktičan značaj djela ogleđa se ne samo u sistematici izlaganja najznačajnijih pitanja Prava EU, nego i u prikazu slučajeva iz prakse Suda EU, koji su utjecali na stvaranje pravnih načela na kojima se temelje osnovne karakteristike unijskog prava, a putem kojih se detaljnije upoznajemo sa argumentacijom Suda EU, specifičnim metodama tumačenja primijenjenim od strane istog, praćenim šemama za rješavanje slučajeva u praksi. Nadalje se studenti i zainteresirani istraživači upoznaju i sa metodologijom istraživanja prakse Suda EU, te dodatnom literaturom koja prati svako poglavlje, potrebnom za daljnji naučnoistraživački rad.

Autori knjige, doc.dr.sci. Zlatan Meškić i doc.dr.sci. Darko Samardžić, docenti Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, su sasvim opravdano prepoznali neophodnost udžbenika koji će razumljivo, metodološki korektno i inovativno predstaviti problematiku Prava EU. Ovakav stav autora je rezultat njihovog dugogodišnjeg obrazovanja i naučnoistraživačkog rada u Njemačkoj i Austriji, kao i želje da se čitateljima i istraživačima omogući drugačiji pristup u razumijevanju autonomnog tumačenja prava EU razvijenog kroz praksu Suda Evropske unije. Zadatak koji su autori knjige postavili pred sebe, predstaviti obimnu i kompleksnu materiju Prava EU na jasan i kreativan način, je u cjelosti ostvaren. Sve navedeno čini ovaj udžbenik utoliko vrednijim, zbog čega svojim sadržajnim bogatstvom predstavlja nezanemarljiv doprinos pravnoj nauci u regionu, ali i šire.